

**ВЪПРОС № 17:
СПОСОБИ ЗА ОБЕЗПЕЧАВАНЕ НА ЗАКОНОСЪОБРАЗНОСТ И
ПРАВИЛНОСТ В ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ДЕЙНОСТ.
ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ**

LAWN 302 Административно право и административен процес

ПЛАН

- 1. Оценка на въздействието на нормативни административни актове при упражняване на регулаторната компетентност на административните органи.
- 2. Обучение, квалификация и атестиране на служителите от публичната администрация.
- 3. Отговорност на държавата и общините за вреди. Видове отговорност на служителите от публичната администрация.
- 4. Упражняването на контрол и надзор върху дейността на административните органи и служителите в публичната администрация.
- 5. Обществен контрол върху дейността на администрацията.

АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Конституцията на Република България
- Административнопроцесуален кодекс
- Кодекс за поведение на служителите в държавната администрация
- Закон за администрацията
- Закон за достъп до обществена информация
- Закон за Държавна агенция Национална сигурност
- Закон за държавния служител
- Закон за местното самоуправление и местната администрация
- Закон за Министерство на вътрешните работи
- Закон за митниците
- Закон за нормативните актове
- Наредба за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието
- Закон за ограничаване административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност
- Закон за омбудсмана
- Закон за отговорността на държавата и общините за вреди Обн., ДВ, бр. 33 от 7.4.2020 г.

1. Оценка на въздействието на нормативни административни актове при упражняване на регулаторната компетентност на административните органи

- **Оценката на въздействието** е инструмент за повишаване на качеството на нормативните актове чрез изследване на социалните, икономическите, екологичните и други ефекти от тяхното прилагане, включително върху малките и средните предприятия, неправителствените организации и гражданите (чл. 2, ал. 1 от Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието).
- Органите на изпълнителната власт извършват:
 - 1. предварителна оценка на въздействието на проектите на нормативните актове, за чието изработване са отговорни;
 - 2. последваща оценка на въздействието за проверка на резултатите от прилагането на закони, кодекси и подзаконови нормативни актове на МС, чието изпълнение е в тяхната компетентност.

2. Обучение, квалификация, атестиране на служителите от публичната администрация и оценка на корупционния риск

- 2.1. Обучение и квалификация на служителите от публичната администрация
 - а) Стажантски длъжности
 - б) Стипендиантска програма
 - в) Институт за публична администрация
- 2.2. Атестация на служителите от публичната администрация
- 2.3. Спазване на правилата на Кодекса за поведение на служителите в държавната администрация
 - а) Принципи в работата на държавните служители
 - б) Лично поведение
 - в) Професионално поведение
 - г) Антикорупционно поведение
- 2.4. Оценка на корупционния риск

ОТГОВОРНОСТ

Видове отговорност

- В зависимост от това кой закон определя състава на нарушението и неблагоприятните последици (санкцията) наказателната юридическа отговорност е *наказателна* отговорност за престъпления по Наказателния кодекс, *административнонаказателна* отговорност и *дисциплинарна* отговорност.
- Обезщетителната юридическа отговорност винаги е отговорност за вреди. Според произхода на вредите тази отговорност е два вида: *субективна* (гражданска отговорност) и *обективна* (публичноправна отговорност).

Гражданска отговорност

- Гражданската отговорност се поражда при вреди, породени от виновно неизпълнение на валидно сключени договори или виновно неизпълнение на общото задължение да се спазват и изпълняват законите, както и да се зачитат правата и законните интереси на другите (чл. 58, ал. 1 от Конституцията на Република България).
- Когато вредите са причинени от неизпълнението на договор, отговорността е *договорна*, а когато вредите са резултат на неизпълнение на всеобщото задължение „да не се вреди другиму“, отговорността е *деликтна*.
- Тя е субективна отговорност, защото изисква вина – умисъл, самонадеяност или небрежност – при осъществяването на вредоносното правонарушение, а вината е субективен елемент на всеки деликт.

Отговорността на държавата до 1988 г.

- До приемането на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди през 1988 г. (ДВ, бр. 60 от 5.08.1988 г.) държавата отговаря за вредите, причинени на граждани, на основание чл. 49 във връзка с чл. 45, ал. 1 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД):
 - Този, който е възложил на друго лице някаква работа, отговаря за вредите, причинени от него при или по повод изпълнението на тази работа (чл. 49 от ЗЗД).
 - Всеки е длъжен да поправи вредите, които виновно е причинил другиму (чл. 45 от ЗЗД).
 - Тази отговорност е гражданска, деликтна, обезщетителна, имуществена и субективна, защото правното основание за нейното възникване са вредите, причинени от виновно допуснато правонарушение, което се състои в нарушаване на основното задължение на всички правни субекти да не вредят другиму, която разглежда отговорността на държавата от гражданскоправни позиции.

ДЕЛИКТ

Думата „деликт” е с латински произход *delictum* и означава „престъпление, нарушение на закон”. В Българския юридически език за обозначаване на нарушенията на закона се използват три правно-технически термина:

„престъпление”, с който се обозначават всички противоправни прояви по Наказателния кодекс (легалната дефиниция се съдържа в чл. 9, ал. 1 от НК);

„административно нарушение”, с който се означават нарушенията на установения ред на държавно управление (легалната дефиниция се съдържа в чл. 6 от Закона за административните нарушения и наказания),
и

„граждански деликт”, с който се обозначават нарушенията на гражданскоправни, финансови и други правни норми, имащи за последица уреждане на други лица или имущества, но не са престъпления или административни нарушения.

Теорията за гражданскоправната същност на отговорността на държавата

Държавата носи отговорност на основание общите принципи на частното право на деликтната отговорност по чл. 49 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД), защото тя не е нищо друго, освен обикновен упълномощител, а държавният орган или държавният служител е само обикновен пълномощник, който действа в сферата на държавното управление. Връзката между държавата и нейния орган или нейния служител е обикновен договор. Затова вредите, причинени от държавния орган или длъжностното лице при осъществяването на съответната дейност по държавното управление, следва да бъдат обезщетени от държавата като възложител на тази дейност.

Теория за публичноправната същност на отговорността на държавата

- Когато държавата чрез своите органи и длъжностни лица действа като *юридическо лице на частното право*, отговорността ѝ за всички вреди, причинени от действията на нейните органи и длъжностни лица, ще бъде гражданскоправна по чл. 49 от ЗЗД във връзка с чл. 45, ал. 1 от ЗЗД. В сферата на частното право държавата е страна по правните отношения чрез своя фиск.
- Когато държавата чрез своите органи и длъжностни лица, действа като *юридическо лице на публичното право*, т. е., когато действа като публична власт, отговорността ѝ за всички вреди, причинени от незаконосъобразни актове, действия и бездействия на нейните органи и длъжностни лица във връзка с държавното управление, ще бъде обективна публична отговорност по Закона за отговорността на държавата и общини за вреди (ЗОДОВ).

Понятие за отговорността на държавата и общините за вреди

- **Отговорността на държавата и общините** е публичноправна, обективна, имуществена, гаранционно-обезпечителна, пълна отговорност за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица или причинени от достатъчно съществено нарушение на правото на Европейския съюз при или по повод изпълнение на административна дейност или в резултат на правораздавателната дейност на административните съдилища и Върховния административен съд.

Проявления на отговорността

Отговорността за причинените вреди и претърпените загуби от дейността на публичната администрация се разглежда в два основни аспекта:

- отговорност по отношение на държавата и
- отговорност по отношение на служебните лица, извършили вредоносните действия или бездействия.

Такова разграничение прави и ЗОДОВ: в чл. 1 законодателят разглежда отговорността за дейността на *държавните и общински органи*, а в чл. 9 се посочва отговорността към държавата и общините на *виновните длъжностни лица*.

Фактически състав на отговорността на държавата (администрацията)

Във фактическия състав на отговорността, се включват следните кумулативни елементи:

- 1) *незаконосъобразен акт, отменен по съответен ред, действие или бездействие на орган или длъжностно лице на държавата, при или по повод изпълнение на административна дейност, отменени по съответния ред, включително при достатъчно съществено нарушение на правото на Европейския съюз, резултат от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи; действието на отменени като незаконосъобразни или обявени за нищожни подзаконови нормативни актове; правораздавателната дейност на административните съдилища и Върховния административен съд;*
- 2) *вреда от такъв акт, действие или бездействие (имуществена или неимуществена, действителна такава, т. е. реална или пропуснатата полза) и*
- 3) *причинна връзка между постановения и отменен незаконосъобразен акт, действие или бездействие и настъпилия вредоносен резултат, т. е. вредата да е пряка и непосредствена последица от увреждането.*

При липса на който и да е от елементите на посочения фактически състав, не може да се реализира отговорността на държавата и общините по реда на чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ.

Незаконосъобразен акт

➤ При прилагане на националното право:

- *Административен акт* – индивидуален, общ, подзаконов (нормативен): нищожен или унижожаем.
- *Незаконосъобразни наказателни постановления* по налагане на административни наказания, включително и такива за присъждане на разноси в производството по обжалване (Тълкувателно решение № 1 от 15.03.2017 г. по тълк. д. № 2 от 2016 г. на Общото събрание на съдиите на Върховния административен съд).

➤ При прилагане на правото на Европейския съюз:

- *Незаконосъобразни административни актове* на административни органи.
- *Правораздавателни актове* на административните съдилища и Върховния административен съд.

Незаконосъобразно действие в рамките на националното законодателство или правото на ЕС

- Законосъобразно действие на административен орган или държавен служител е това, което е извършено от овластен за това орган (служител), осъществено е материално законосъобразно, съответства на целта на закона и е извършено при спазване на административнопроизводствените правила, ако такива са предвидени за съответната категория действия.
- При съществено противоречие с някое или няколко от изброените изисквания е налице *незаконосъобразност на действието* на административния орган или на неговия служител.
- Незаконосъобразното действие означава извършването на *фактическо* действие, с което се нарушава предвидена в правна норма забрана.
- *Незаконосъобразни действия* по налагане на административни наказания.

Незаконосъобразно бездействие в рамките на националното законодателство или правото на ЕС

- За да е налице фактическо *бездействие*, е необходимо да има неизвършване на такива *фактически* действия, които административният орган е длъжен (овластен) да извърши по силата на закона. Правопораждащият юридически факт за фактическото действие трябва да е самата административноправна норма. Бездействието следва да е *материално незаконосъобразно* или да са *допуснати съществени нарушения административно-производствените правила, доколкото съществуват такива*.
- Бездействие ще е налице само при неизвършването на фактически действия, а не и на правни такива, сред които попада изричният отказ да се издаде индивидуален административен акт (разрешение).
- *Незаконосъобразни бездействия* по налагане на административни наказания.

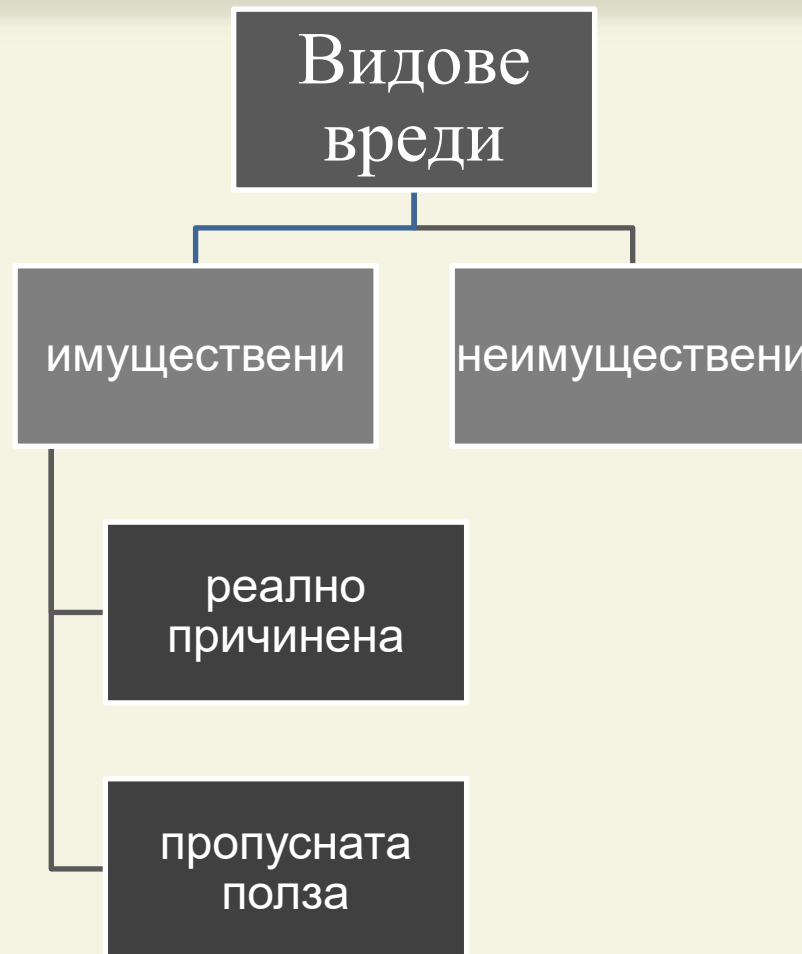

Вреда

- Вредата се определя като промяна чрез смущаване, накърняване и унищожаване на имуществото на едно лице, субективните му права, телесна цялост, душевност или психическо състояние

Видове вреди

Видове имуществени вреди

- Имуществената вреда представлява разликата между имущественото състояние на засегнатото лице след неблагоприятното въздействие върху неговото имущество и имущественото състояние, което това лице би имало, ако върху неговото имущество не бе осъществено неблагоприятно въздействие.
- а) *Реална* материална загуба е налице, когато в резултат на неблагоприятното въздействие намалява имуществото на засегнатото лице.
- б) *Пропуснатата полза* възниква, когато неблагоприятното въздействие е осуетило едно сигурно увеличаване на имуществото на засегнатото лице.

Неимущественна вреда

- **Неимущественна вреда** е сериозно засягане на личността и достойнството на пострадалия, изразяващи се в претърпени болки и преживени страдания.

Причинна връзка

- *Причинната връзка* между щетата и незаконните действия, бездействия или актове е *задължително условие* за ангажиране на отговорността на държавата и общините. Тя трябва да е непрекъснато и ясно изразена и да не оставя съмнение, че вредите и загубите се дължат на визираните актове, действия или бездействия.

Характеристика на отговорността

- Публичноправна.
- Обективна (безвиновна).
- Имуществена.
- Гаранционно-обезпечителна.
- Пълна.

Сравнение между отговорността по ЗЗД и по ЗОДОВ

Общи белези

Общото между отговорността по чл. 45 от ЗЗД и отговорността по чл. 1 от ЗОДОВ е целта – да се поправи вреда, причинена на извъндоговорно основание чрез непозволені действия.

Разграничение

Отговорност по ЗЗД

Отговорност по ЗОДОВ

1. Правно основание на отговорността

Отговорността почива на забраната да не се вреди другиму.

Отговорността е изградена върху идеята за задължение на държавата и общините да спазват правата и законните интереси на гражданите.

Отговорност по ЗЗД

Отговорност по ЗОДОВ

2. Съдържание на материалноправните норми

Нарушава се общо правило да не се вреди другиму.

Случаите, които визира ЗОДОВ, са изчерпателно изброени в закона.

3. Вина

Елемент от фактическия състав на непозволеното увреждане по ЗЗД, свързан с неговата субективна страна, винаги е вината, т. е. субективното отношение на деликвента към противоправното деяние.

Съгласно чл. 4 от ЗОДОВ държавата и общините дължат обезщетение за всички имуществени и неимуществени вреди, които са пряка и непосредствена последица от увреждането, независимо от това, дали са причинени виновно от длъжностното лице. Отговорността по ЗОДОВ е обективна и безвиновна. Не е необходимо ищецът да доказва вината от страна на длъжностното лице. Щом вредите са налице, държавата и общините отговарят за тях. Отговорността на държавата и общините по ЗОДОВ е обективна, т. е. безвиновна. Тази отговорност е гаранционно-обезпечителна за виновното поведение, респ. действия на длъжностни лица, на които е възложено изпълнението на определена работа.

4. Процесуален ред за реализация

Гражданската отговорност по чл. 45 от ЗЗД се осъществява по реда на ГПК

Отговорността по ЗОДОВ се реализира по реда на АПК, като ГПК се прилага субсидиарно за неуредените случаи

5. Подсъдност на делата

Споровете с предмет гражданска отговорност по ЗЗД се решават от гражданския районен или окръжен (ако цената

Споровете с предмет отговорността по ЗОДОВ се решават от административния съд по мястото на увреждането или по настоящия адрес

Отговорност на длъжностните лица

- Правното основание за гражданската отговорност на длъжностните лица се извежда от текста на чл. 9 от ЗОДОВ:
- Отговорността на виновните длъжностни лица спрямо държавата и общините за изплатените обезщетения по чл. 1, ал. 1 се осъществява при условията и по реда, предвидени в Кодекса на труда, Закона за държавния служител или в друг закон или указ.

Отговорност на длъжностните лица

По отношение на държавните служители глава пета, раздел трети от Закона за държавния служител (ЗДСл) въвежда следния обхват на отговорността:

Чл. 101. (1) Държавният служител отговаря за вредите, които е причинил умишлено или при груба небрежност на държавата или на гражданите чрез незаконосъобразни действия или бездействия при или по повод изпълнение на служебните му задължения.

(2) За вреди, причинени на гражданите, държавата отговаря солидарно с причинилия ги държавен служител.

Тази норма по безусловен начин подчертава, че с ал. 1 на чл. 101 от ЗДСл е установена *персонална* отговорност на държавния служител не само към държавата, но и към увредените граждани, която е също *пълна* отговорност, както отговорността по чл. 4 от ЗОДОВ, но е *субективна*, дължи се само, когато вредите са причинени умишлено или при груба небрежност:

(3) Отговорността на виновните държавни служители спрямо държавата за изплатени обезщетения се осъществява в пълен размер при условията и по реда, предвидени в Кодекса на труда.

Дисциплинарна отговорност

- **Дисциплинарната отговорност** е вид юридическа, субективна, лична, пряко произтичаща от служебното положение на държавния служител отговорност, изразяваща се в задължението на последния да понесе законоустановените санкции при извършени нарушения на служебните задължения, изчерпателно изброени в закона, чието предназначение е обезпечаването чрез установения от закон ред на стриктно изпълнение на служебните задължения.
- Дисциплинарните наказания са:
 - 1. забележка;
 - 2. порицание;
 - 3. отлагане на повишението в ранг с една година;
 - 4. понижение в по-долен ранг за срок от 6 месеца до 1 година;
 - 5. уволнение.

Административнонаказателна отговорност за държавните служители или длъжностни лица

- а) Наказание за неиздаване на административен акт или документ
- б) Наказание за непроизнасяне в срок и за непрепращане на жалба или протест
- в) Наказание за неизпълнение на актове на съда
- г) Административни наказания за други нарушения по АПК
- д) Административни наказания за административни нарушения по специални административни закони

Упражняването на контрол и надзор върху дейността на административните органи и служителите в публичната администрация

- **Контролът** е способ за осигуряване на нормално (законосъобразно), редовно (непрекъсваемо) и правилно (целесъобразно, навременно, полезно, резултатно, качествено и др.) действие на държавното управление.

Функции на контрола

- 1) установителна (с негова помощ се констатират факти, свързани с изпълнителната дейност);
- 2) оценъчна (съдейства да се определи дали установените факти отговарят на изискванията за законосъобразност и правилност на изпълнителната дейност);
- 3) резултатна (при упражняването му се предприемат мерки за постигане на конкретна посочена в закона цел);
- 4) охранителна (изпълнявайки тази задача, се цели охраняване на законово закрепени обществени отношения и отстраняване на отношения и явления, неприсъщи и вредни за тези отношения);
- 5) компенсирателна (при прилагането на възстановителни административни мерки или с отмяната на незаконосъобразен акт контролният орган компенсира неправомерното поведение, възстановява правовия ред);
- 6) санкционираща (по този начин се репресира онзи правен субект, който не се е съобразил със съдържанието на нормата административно задължение);
- 7) превантивна (стимулира доброто и точно изпълнение на административните задължения от същия или друг нарушител на закона).

Видове контрол

- а) С оглед на основанието, от което произтича:
 - 1. Обществен – чрез него гражданите и техните организации взимат участие в изпълнителната дейност.
 - 2. Юридически (парламентарен контрол, административен контрол и надзор, прокурорски надзор, правораздавателен надзор, дейност на омбудсмана) – основава се на определени правни норми.
- б) Според момента (времето), в който се извършва:
 - 1. Предварителен – осъществява превантивни функции относно законосъобразността и правилността на изпълнителната дейност.
 - 2. Текущ – съпътства осъществяването на изпълнителната дейност.
 - 3. Последващ – след извършване на изпълнителната дейност.

Видове контрол

- в) Според обекта, който подлежи на проверка:
 - 1. към административните органи и публичната администрация, които осъществяват изпълнителната дейност;
 - 2. по отношение на адресатите на изпълнителната дейност – граждани, организации, административни органи;
 - 3. спрямо обществените отношения в техните разновидности – административни права и задължения на гражданите, регулация на територията, стопанска дейност, нестопанска дейност.
- г) Според гаранциите, които създава:
 - 1. За законосъобразност и правилност на актовете и действията.
 - 2. За законосъобразност на актовете и действията (надзор).

Контрол и надзор

критерий	контрол	Надзор
характер на отношенията между контролиран субект и контролиращ орган	контролният орган е част от системата, която надзирава, като се намира в тесни организационни и функционални връзки (т. нар вътрешни отношения) с контролираните от него субекти	надзорният орган се намира извън системата, структурата и организацията на контролираното звено (т. нар. външни отношения)
непосредствена цел на контролираната дейност	преценка за законосъобразност и целесъобразност на контролираните действия	проверка за законосъобразността на действията
методи на действие	основава се на Закона за администрацията, устройствените правилници на съответните министерства, държавни комисии, държавни и изпълнителни агенции; Закона за държавния служител	основава се на изрични разпореждания на нормативните актове, чието прилагане надзорният орган наблюдава
средства на въздействие	използва всички средства за въздействие, уредени от общите нормативни актове, свързани с дейността на администрацията	използва само онези от тях, изрично посочени в специалния нормативен акт
правен ефект от намесата на контролния орган	контролираните актове могат да бъдат изменяни от контролиращия орган, като издалия ги орган може да бъде заместен в това си правомощие от по-висшестоящ орган	надзорният орган може да спре или да отмени издадения акт, без да замества контролирания субект
момент на извършване на контролната дейност	контролът предполага упражняване на контролните функции по време на целия процес на взимане и изпълнение на решенията (предварителен, текущ и последващ)	надзорът изисква произнасяне след издаването на определени актове или извършването на определени действия
отговорност на контролиращия за действията на контролирания	контролният орган отговаря за констатирани нередности относно дейността на контролирания	надзорният орган не отговаря за констатирани нередности относно дейността на контролирания

4. Дейност на Омбудсмана

- **Омбудсманът** е обществен защитник, който насърчава и защитава правата на човека и основните свободи, като се застъпва с предвидените в устройствения му закон средства, когато с действие или бездействие се засягат или нарушават правата и свободите на гражданите от държавните и общинските органи и техните администрации, от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги, както и от частноправни субекти (чл. 2 от Закона за омбудсмана).

Застъпничество на омбудсмана

1. приема и разглежда жалби и сигнали за нарушения на права и свободи от държавните и общинските органи и техните администрации, от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги, както и от частноправни субекти;
2. прави проверки по постъпилите жалби и сигнали;
3. отговаря писмено на лицето, което го е сезирало, в едномесечен срок; ако случаят изисква по-обстойна проверка, този срок е три месеца;
4. отправя предложения и препоръки за възстановяване на нарушените права и свободи пред съответните органи, техните администрации и лицата по т. 1;
5. [...];
6. посредничи между административните органи и засегнатите лица за преодоляване на допуснатите нарушения и примирява позициите им;

Застъпничество на омбудсмана

7. прави предложения и препоръки за отстраняване на причините и условията, които създават предпоставки за нарушения на правата и свободите, включително предложения за промени в нормативната уредба;
8. [...]
9. предоставя становища на Министерския съвет по законопроекти, които се отнасят до защитата на правата на човека;
10. (защитава правата на децата с предвидените в този закон средства;
11. отправя предложения и препоръки до Министерския съвет за подписване и ратифициране на международни актове в областта на правата на човека;
12. наблюдава и насърчава ефективното прилагане на подписани и ратифицирани международни актове в областта на правата на човека;
13. [...].

Административно наказване по повод дейността на омбудсмана

Чл. 29. Който възпрепятства омбудсмана да изпълни служебните си задължения, се наказва с глоба до 600 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.

Чл. 30. Който не представи в определения от омбудсмана срок поискани от него сведения, документи или актове, се наказва с глоба до 500 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.

Чл. 31. Който не изпълни друго задължение, произтичащо от този закон или от нормативен акт по прилагането му, се наказва с глоба до 300 лв., ако не подлежи на по-тежко наказание.

Чл. 32. Административното наказание по чл. 29 - 31 се налага от съответния районен съд. Актът, с който се установява административното нарушение, се съставя от длъжностно лице, определено от омбудсмана, и се изпраща на съответния районен съд.

Роля на омбудсмана в административния процес

- Производството по издаване на индивидуален административен акт започва по инициатива на компетентния орган или по искане на гражданин или организация, а в предвидените в закона случаи - на прокурора, **омбудсмана**, по-горестоящия или друг държавен орган (чл. 24, ал. 1 от АПК).
- Възобновяването на административното производство се извършва по инициатива на административния орган или по предложение на съответния прокурор или на **омбудсмана** относно влязъл в сила индивидуален или общ административен акт, който не е бил оспорен пред съда, може да бъде отменен или изменен от непосредствено по-горестоящия административен орган, а ако актът не е подлежал на оспорване по административен ред - от органа, който го е издал, когато съществено е нарушено някое от изискванията за законосъобразността му (чл. 100 от АПК).
- Всеки гражданин или организация, както и **омбудсманът**, може да подава предложение или сигнал (чл. 109 от АПК).
- Страни в изпълнителното производство са и прокурорът, **омбудсманът** или друг оправомощен в специален закон орган в случаите, когато изпълнителното производство е започнало по тяхна инициатива (чл. 274 от АПК). Изпълнението може да започне и по инициатива на горестоящия орган, на прокурора или **омбудсмана**, или по писмена молба на заинтересован гражданин или организация (чл. 276, ал. 1, изр. 1 от АПК).

5. Обществен контрол върху администрацията

- *Общественият контрол* обхваща всички форми и видове на контрол, упражняван от гражданите и организациите, т. е. контролът на обществото.

Форми на общественения контрол

- 1. Провеждане на обществени обсъждания по въпроси от значим интерес
- 2. Предложения и сигнали до административните органи
- а) Предложения и сигнали до административните органи по реда на АПК
- *Предложения* могат да се правят за усъвършенстване на организацията и дейността на административни органи, както и други органи, които осъществяват публичноправни функции или за решаване на други въпроси в рамките на компетентността на тези органи.
- *Сигнали* могат да се подават за злоупотреби с власт и корупция, лошо управление на държавно или общинско имущество или за други незаконосъобразни или нецелесъобразни действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица в съответните администрации, с които се засягат държавни или обществени интереси, права или законни интереси на други лица. Сигнализирането за нередности в администрацията е *право на всеки гражданин* и същото не може да се разглежда като нелоялно отношение към администрацията.
- б) Сигнали за корупция или за конфликт на интереси пред специализиран административен орган

Форми на общественения контрол

- 3. Активна прозрачност в работата на административните органи
- Задължението за „активен“ достъп намира израз в три измерения според административноправната теория:
 - 1. във формата на съобщаване;
 - 2. във формата на публикуване;
 - 3. в процеса на вземане на решения.

Пасивна прозрачност на административните органи – достъп до обществена информация

- Всеки има право да търси, получава и разпространява информация (чл.41, ал.1, изр. 1 от Конституцията).
- То не може да бъде упражнявано срещу правата и доброто име на другите граждани, както и срещу националната сигурност, обществения ред, народното здраве и морала (чл. 41, ал. 1, изр. 2 от Конституцията).
- Гражданите имат право на информация от държавен орган или учреждение по въпроси, които представляват за тях законен интерес, ако информацията не е държавна или друга защитена от закона тайна или не засяга чужди права.

Субектите, задължени да предоставят информация

- 1. държавните органи, техните териториални звена и органите на местното самоуправление в Република България;
- 2. публичноправни субекти, различни от споменатите, включително публичноправните организации;
- 3. физически и юридически лица само относно извършвана от тях дейност, финансирана със средства от консолидирания държавен бюджет и средства от фондове на Европейския съюз или предоставени от Европейския съюз по проекти и програми;
- 4. ръководител на административна структура в системата на изпълнителната власт;
- 5. средствата за масова информация само относно:
 - 5.1. лицата, които участват в управлението на съответното средство за масова информация или осъществяват ефективен контрол върху управлението или върху дейността му;
 - 5.2. икономически свързани лица, които участват в управлението и на други средства за масова информация, което им позволява да осъществяват ефективен контрол върху тяхното управление или върху дейността им;
 - 5.3. лицата, които са непосредствено заети в средството за масова информация и участват във формирането на редакционната политика;
 - 5.4. направени изявления за обществените цели на средството за масова информация, както и принципите или вътрешните механизми, които прилага средството за масова информация за гарантиране на достоверността и обективността на изнасяната информация;
 - 5.5. финансовите резултати на собственика на средството за масова информация и разпространението на неговата продукция.

Достъп до обществена информация

- *Обществена информация* е всяка информация, свързана с обществения живот в Република България и даваща възможност на гражданите да си съставят собствено мнение относно дейността на задължените по закона субекти. Според законодателя обществената информация се характеризира с два кумулативни с два задължителни признака.
- Обществената информация, създавана и съхранявана от органите и техните администрации, е официална и служебна.
- *Официална* е информацията, която се съдържа в актовете на държавните органи и на органите на местното самоуправление при осъществяване на техните правомощия.
- *Служебна* е информацията, която се събира, създава и съхранява във връзка с официалната информация, както и по повод дейността на органите и на техните администрации.

Достъп до обществена информация

- **Надделяващ обществен интерес** е налице, когато чрез исканата информация се цели разкриване на корупция и на злоупотреба с власт, повишаване на прозрачността и отчетността на задължените субекти (§1, т. 6 от ДР на Закона за достъп до обществена информация).
- **Информация от обществения сектор** е всяка информация, обективизирана върху материален носител, включително съхранена като документ, звукозапис или видеозапис, и събрана или създадена от организация от обществения сектор (чл. 2, ал. 3 от Закона за достъп до обществена информация).
- **Организации от обществения сектор** са държавните органи; техните териториални звена и органите на местното самоуправление в Република България; както и други публичноправни субекти, включително публичноправните организации (чл. 3, ал. 4 от Закона за достъп до обществена информация).

Въпроси

1. Какво представлява оценката за въздействието на нормативните административни актове като способ за гарантиране на законосъобразното и правилно осъществяване на изпълнителната дейност? Кои са нейните разновидности?
2. Как се гарантира административния капацитет на административните органи?
3. Какво включва представлява отговорността на държавата и общините за вреди като административноправно понятие и кои са нейните характеристики?
4. Какви са особеностите на видовете отговорност на държавните служители?
5. Какво представлява контролът?
6. Кои са видовете контрол?
7. Посочете формите на обществения контрол.
8. Какво представлява обществената информация, официалната информация и служебната информация?
9. Как се осъществява достъпът до обществена информация?